

Statsminister Gro Harlem Brundtlands innlegg i den utenriks- og sikkerhetspolitiske debatt i Nordisk Råd 9.11.93.

President,

"Vil du ha fred, forbered deg på krig", lyder et gammelt råd i utenriks- og sikkerhetspolitikken. I dag er ikke tradisjonell militær venn/fiende-tenkning lenger et tilstrekkelig grunnlag for å møte dagens utenriks- og sikkerhetspolitiske utfordringer. Det som mer enn noe annet preger vår utenriks- og sikkerhetspolitiske situasjon, er usikkerhet - usikkerhet som i stor grad skyldes manglende mulighet til innvirkning på en utvikling utenfor våre grenser som stadig mer direkte påvirker vår hverdag.

Samtidig er det slik at det mer enn noen gang er en felles analyse i alle de nordiske land av våre utenriks- og sikkerhetspolitiske utfordringer - slik at vi nå vil oppleve at den svenske utenriksminister får bred støtte for sin redegjørelse her i går.

President,

Skal vi verne om våre velferdssamfunn, må vi søke virkemidler som bidrar til å minske den usikkerhet som den enkelte opplever i sin livssituasjon. To grunnpilarer i våre velferdssamfunn er arbeid og miljø - arbeid som er nødvendig for store deler av verdiskapningen, og miljø som er avgjørende for vår helse og livsstandard. Ingen av disse grunnpilarer kan tuftes bare på nasjonal, nordisk jord. I dag ser vi klarere enn noen gang hvordan arbeidsplassene og våre fysiske omgivelser påvirkes av beslutninger og tiltak, eller mangel på slike, utenfor våre grenser. Dette kaller på handling. Det å skape trygghet i vår hverdag blir mer og mer et spørsmål om å ha innvirkning på utviklingen utenfor våre egne grenser.

Europa er inne i en dyp økonomisk krise som har ført til at flere mennesker er uten arbeid enn noen gang tidligere etter annen verdenskrig - trolig 23 millioner i Vest-Europa neste år. Arbeidsledigheten fører til usikkerhet om framtiden og til motløshet og pessimisme. Kampen mot arbeidsledigheten er den

viktigste samfunnsoppgaven i alle de nordiske landene.

Sysselsettingspolitikk er først og fremst det enkelte lands oppgave. Men det er klare grenser for hvor mye enkeltland kan oppnå hver for seg. I alle deler av samfunnsøkonomien har vi sett en økende internasjonalisering i hele etterkrigstiden. Det har gitt oss muligheter til å bygge ut samfunn med materiell trygghet for alle. Men med økende gjensidig økonomisk avhengighet mellom landene strekker ikke de tradisjonelle nasjonale styringsinstrumentene lenger til. De nye styringsproblemene kan bare løses gjennom et sterkere internasjonalt samarbeid.

Det er gledelig at det internasjonale samarbeidet om økonomisk vekst og syssetting i ulike fora er styrket det siste året. På nordisk plan er det lagt særlig vekt på tiltak for å bedre kommunikasjonene. Samarbeidet mellom EFTA-landene og EF og innenfor EF er av avgjørende betydning også for de nordiske land. Fellesmøtet mellom finans- og økonomiministrene i EF og EFTA i april kan være starten på en meget viktig prosess.

Mens vi nå ser klare tegn på økonomisk oppgang i USA, fortsetter arbeidsledigheten å øke i nesten alle europeiske land. Dersom ikke den europeiske utviklingen snus raskt, er det fare for at Europa i lang tid må leve med høy arbeidsledighet, med økende sosiale forskjeller som resultat og med den risiko dette innebærer for den sosiale og økonomiske stabiliteten som sådan. Alvoret i situasjonen betyr at det er behov for å øke innsatsen ytterligere.

Derfor må vi utnytte den muligheten som det felles EF- og EFTA-møtet 14. desember i Brüssel gir til å forsterke den prosessen som er satt i gang og til å oppnå konkrete og snarlige resultater. De nordiske landene arbeider også aktivt med å få mest mulig oppmerksomhet omkring det pågående arbeid i OECD med en egen, omfattende sysselsettingsstudie. Dette arbeidet må følges opp med en økonomisk politikk og med tiltak også på andre områder som bidrar til å løse vårt felles, aller største samfunnsproblem, det er å få ledigheten ned. Norden går inn for et eget toppmøte om

sysselsetting i regi av OECD til neste høst.

I tillegg til usikkerhet om arbeidsplassen kommer den usikkerhet og til dels maktesløshet mange føler overfor de utfordringer vårt naturmiljø utsettes for. Ikke minst i Norden opplever vi at noen av våre største miljøproblemer skyldes aktivitet utenfor vårt område. Sur nedbør fra sør, vest og øst er alvorlig nok, men den største miljøutfordringen er den utilfredsstillende sikkerheten ved militære og kjernefysiske anlegg i Russland og i Øst-Europa. I Norge er vi naturlig nok spesielt bekymret for forurensningsfarene ved militærkomplekset og atomkraftverket på Kola-halvøya. De høyst uforsvarlige lagringsforholdene for radioaktivt avfall er blant de forhold som gir stor grunn til uro.

En vellykket innsats for å redusere faren for kjernefysisk og annen forurensning i nord krever langt mer ressurser i form av kapital og kompetanse enn det Russland, Norge eller Norden kan stille opp med. Vi må derfor stadig arbeide for å fremme et bredt internasjonalt engasjement om atomproblemene i nord gjennom å trekke med EF, USA, Japan og tunge internasjonale organisasjoner. Barentssamarbeidet har også her en viktig oppgave. Innenfor en slik ramme bør det være en stor utfordring for det planlagte miljøvernministermøtet neste år å utarbeide en felles miljøstrategi for Barentsregionen.

Behovet for internasjonalt samarbeid følger av erkjennelsen av at forurensninger ikke respekterer nasjonale grenser. Det viser seg at det er enklere å komme til en slik erkjennelse på miljøområdet enn på andre områder. Like fullt viser dagens miljøproblemer at det internasjonale samarbeid fortsatt er utilstrekkelig. Det er særlig viktig å få til miljøvernavtaler med sanksjonsmekanismer. Vi trenger mer internasjonalt samarbeid - ikke mindre - for å få bukt med miljøtrusler som skaper usikkerhet for framtiden.

President,

Usikkerheten vi opplever i hverdagen og mangelen på framtidstro har dessverre medført reaksjoner som ikke er våre samfunn verdig.

Mange mennesker også i Norden har latt sin frustrasjon og følelse av utilstrekkelighet gå utover andre på måter som skaper nye motsetninger. De opererer med fiendebilder ut fra ytre kjennetegn som f.eks. hudfarge. Like lite som den mest ekstreme nasjonalisme styres av fedrelandskjærighet, vokser rasismen fram av en slags partiell eller betinget filantropi. Felles for begge disse ismer er forakten for menneskeverdet.

Vi må bekjempe alle former for fremmedhat og intoleranse i våre samfunn. Dette er en felles utfordring vi er nødt til å ta alvorlig. Ingen kan lukke øynene for at situasjonen på arbeidsmarkedet, sterkere flerkulturelt innslag, økning i antall flyktninger og asylsøkere og en generell framvekst av nasjonalistiske og fremmedfientlige holdninger ellers i Europa også gir seg uheldige utslag hos oss.

Det trengs innsats på mange hold. På forrige møte i Nordisk Råd i Oslo i mars understreket jeg behovet for en felles nordisk innsats. Jeg er derfor glad for at det foreligger til behandling på denne sesjon et tverrpolitisk svensk medlemsforslag om en kampanje for "Norden mot rasisme". Det kommer i tillegg til det arbeid som Europarådet gjør, med sin omfattende handlingsplan mot rasisme, fremmedhat og intoleranse vedtatt på rådets toppmøte i Wien i oktober.

Samtidig må vi gjøre det vi kan for å motvirke at den usikkerhet mange føler, skaper grobunn for at mennesker søker trygghet og tilhørighet i f.eks. rasistiske grupperinger. Det er ikke noe svar å la mismotet ta overhånd og prøve å stenge oss ute fra alt vi misliker i verden. Det greier vi ikke allikevel. Nei, vi må forberede oss på å møte usikkerheten ved å satse mest mulig på det forpliktende internasjonale samarbeid. Det er ikke alltid den letteste utveg, men jeg kan ikke se at vi er tjent med å overlate til andre å bestemme over forhold som vi vet skaper usikkerhet for oss.